

1949-1954

1 In den beginne

In de Louis XV zaal in de Haagse Pulchri Studio aan de Lange Voorhout verzamelen zich op zaterdag 26 februari 1949 tegen drie uur 's middags ongeveer 35 jonge liberalen. Op uitnodiging van de door het VVD-hoofdbestuur ingestelde 'Jongeren-Commissie', die onder leiding staat van D.W. Dettmeijer, gaat het gezelschap tijdens de bijeenkomst over tot oprichting van een vereniging: de Jongeren Organisatie Vrijheid en Democratie, kortweg JOVD. De commissie had ruim een half jaar voor de in opdracht van de VVD verrichte voorbereidingen nodig gehad. Voor de vergadering was een aan alle jongeren in Nederland gerichte oproep verschenen, die onder meer in het Algemeen Handelsblad van 21 februari was gepubliceerd.

OPROEP AAN JONGEREN VAN NEDERLAND

De volgende oproep is gericht tot de Jongeren van Nederland: In deze tijd, waarin de ontwikkeling van de vrije persoonlijkheid, de verantwoordelijkheid en de sociale gerechtigheid, grondbeginselen voor de vrijheid en de democratie, uitgedragen moeten worden, roepen wij u op om u samen te sluiten in een jongerenorganisatie voor Vrijheid en Democratie.

Het gaat hier om uw toekomst. Blijft niet langer aan de kant staan. Ontwikkelt uw belangstelling voor de maatschappelijke en staatkundige vraagstukken, die, thans reeds, vaak nog onbewust, uw leven bepalen.

Bereidt u voor op een juiste beoordeeling van deze vraagstukken van morgen.

Zorgt, dat ze u straks niet overrom-

pelen of een wending nemen, die voor u catastrofaal zou kunnen zijn.

Bedenk, dat u de maatschappelijke en staatkundige ontwikkeling niet zult kunnen beïnvloeden, als u niet tot oordelen bevoegd bent.

Daarom is oriëntatie nu noodzakelijk!

Derhalve, indien gij valt in de leeftijd van 16 tot 25 jaar, meldt u aan bij het voorlopig landelijk Secretariaat, de Moucheronstraat 33 te Den Haag.

De oproep is ondertekend door de volgende dames en heren: D. W. Dettmeijer te Den Haag; Mevrouw M. J. van Alphen—Oudendijk te Den Haag; Mej. mr. M. H. J. de Menthon Bakke te Breda; Mr. J. W. Boonk te Emmen; J. W. A. van der Broeggen te Hengelo; Mr. P. A. Charbon te Assen; Mr. F. G. van Dijk te Den Haag; F. R. van Gelder te Nijmegen; Mr. H. J. Kessler te Den Haag; G. Stempfer te Amsterdam; Mr. B. D. van der Veen te Leeuwarden; Dr. J. C. van Zoelen te Amsterdam.

Ruim een jaar voor de JOVD werd de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie opgericht, ontstaan uit de in 1946 opgerichte Partij van de Vrijheid (PvdV) van D.U. Stikker en een groep rond de uit de Partij van de Arbeid (PvdA) gestapte P.J. Oud. De liberale verdeeldheid van voor de oorlog heette daarmee tot het verleden te behoren. Oud was afkomstig uit de Vrijzinnig Democratische Bond (VDB), Stikker en veel andere PvdV-leden behoorden in

het interbellum tot de Liberale Staatspartij (LSP). Beide vooroorlogse liberale of vrijzinnige partijen hadden hun eigen jeugdorganisatie: de Vrijzinnig Democratische Jongeren Organisatie (VDJO) en de Bond van Jong-Liberalen (BJL), tot 1937 overigens Bond van Jonge Liberalen geheten. Erg groot waren de organisaties niet, de BJL had in het hele land niet meer dan een paar honderd leden (1). Tijdens de oprichtingsbijeenkomst van de JOVD eist Dettmeijer de geestelijke erfenis van beide organisaties op. Formeel was de VDJO echter in 1946 opgegaan in de 'Democratisch-Socialistische Jongeren Vereniging Nieuwe Koers', de jongerenorganisatie van de PvdA.

Ook in de Partij van de Vrijheid was overigens al een begin gemaakt met de oprichting van een jongerenorganisatie. Het PvdV-hoofdbestuur stelde op 31 mei 1947 een commissie in ter voorbereiding van een jongerenorganisatie. Nog in hetzelfde jaar adviseerde de commissie een organisatie zonder directe band met de PvdV op te richten, bedoeld als vormingsinstituut voor jongeren van 16 tot 25 jaar, de Maatschappelijk Staatkundige Jongeren Organisatie (2). Het door de PvdV-commissie uitgebrachte rapport wordt ook in de VVD als uitgangspunt gehanteerd. De vertraging die niettemin vervolgens optrad, was

Een bijeenkomst van de Bond van Jonge Liberalen in 1933 in Den Haag

waarschijnlijk met name te wijten aan de oprichting van de VVD. Op plaatselijk niveau werd overigens wel voortgang geboekt. In Rotterdam werd al in januari 1948, onder meer op initiatief van Edgar Nordlohne, overgegaan tot oprichting van de 'jongerenorganisatie, die een onderafdeling zal zijn van de afdeling Rotterdam van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie' (3). Ook in Leiden, Hoeksche Waard en 's Gravenhage werden dergelijke plaatselijke jongerenorganisaties opgericht. Bij de oprichting van de JOVD worden de organisaties omgevormd tot afdelingen van de JOVD. Een aantal JOVD-afdelingen is dus feitelijk ouder dan de landelijke vereniging. In berichten over de oprichting wordt bovendien melding gemaakt van afdelingen van de nieuwe organisatie in Amsterdam, Assen en Leeuwarden. Niet duidelijk is of ook de oprichting van deze afdelingen al voor 26 februari 1949 een feit was. Ook is er sprake van plaatsen waar 'vertegenwoordigers' van de JOVD te vinden zijn; het gaat om Utrecht, Nijmegen, Zuid- en Noord-Beveland, Hilversum en Zeist. Niet in al deze plaatsen volgt overigens de oprichting van een afdeling. Toch kan gesproken worden van een voor de vereniging goede start: er wordt niet bij nul begonnen.

De relatie tussen de verschuiving aan het liberale partijfront en de oprichting van de JOVD is een duidelijke. De gelijkenis tussen de namen van beide organisaties berust dan ook niet op toeval. De oprichting is een logisch gevolg van de totstandkoming van de VVD en werd ook door die partij geïnitieerd. Ook andere politieke jeugdorganisaties worden langs bestaande partijlijnen opgericht of heropgericht. Iedere zichzelf respecterende partij had een jongerenorganisatie en dat geldt eigenlijk tot op de dag van vandaag. De

aard van de relatie met de VVD is tijdens de bijeenkomst in de Pulchri Studio uiteraard onderwerp van gesprek. Als conclusie meldt het verslag: 'De J.O.V.D. moet niet de bijwagen van de V.V.D. worden; maar wij willen graag contact houden met de V.V.D. (mentor). (...) Wij hebben de ruimte om ons te oriënteren.' (4). Vrijheid in gebondenheid dus.

H.A. Korthals

eigen rekening een maandelijks verenigingsorgaan zal gaan uitgeven. Stempther is lid van de Jongeren-Commissie en redactiesecretaris van het VVD-partijblad *Vrijheid en Democratie*; daarnaast is hij eigenaar van een kleine uitgeverij. Later bedenkt Jacques Linssen voor het blad de naam 'De Driemaster', waarbij de drie masten symbool staan voor vrijheid, verantwoordelijkheid en sociale gerechtigheid. Jaren later zou de omschrijving nog veel lyrischer luiden: 'het schip van de vrijheid, voortgestuwd door verdraagzaamheid, sociale gerechtigheid en verantwoordelijkheid'. In juni 1949 verschijnt het eerste nummer van *De Driemaster* in een oplage van 500 exemplaren (6). Het is een goed verzorgd krantje, dat verschijnt in wat tegenwoordig 'weekend-formaat' genoemd wordt, de helft van een normale krant. Gelet op de grote rol die de redactiesecretaris van het VVD-partijblad bij de totstandkoming heeft gespeeld, zal het niet verbazen dat het blad uiterlijk grote gelijkenis vertoont met 'Vrijheid en Democratie', het officiële orgaan van de VVD. Geldschietster Stempther heeft tevens de taak van hoofdredacteur van het nieuwe periodiek op zich genomen. Ofschoon er zeker in het begin geld bij moet, slaagt de hoofdredacteur annex uitgever er in om een aanzienlijk aantal adverteerders te interesseren voor het blad. Gelet op de oplage mag dat een grote prestatie genoemd worden. De eerste jaren zijn het vooral advertenties

Tijdens de vergadering wordt verder onder meer door Dettmeijer een karakterisering gegeven van de activiteiten van de nieuwe organisatie. De JOVD moet vooral een studiegroep zijn, geen organisatie die zich op het terrein van de praktische politiek zal begeven. Maar ook is er plaats voor bonte avonden, excursies, conferenties en kampen; het is tenslotte een jongerenorganisatie. Ook het VVD-kamerlid H.A. Korthals richt het woord tot de vergadering, wat tot groot enthousiasme leidt (5). Korthals was zelf politiek opgegroeid in de BJJ. Eind januari 1937 werd hij voorzitter van de BJJ, nadat hij al enkele jaren in het hoofdbestuur van de organisatie had gezeten. Hij zou overigens zijn hele leven nauw bij de JOVD betrokken blijven, uiteindelijk zelfs als haar tweede erevoorzitter.

In de rondvraag van de vergadering deelt Gert Stempther mee dat hij voor

**JONG GELEED
IS OUD GEDAAN**

Door thans een klein bedrag per maand te sparen, kunnen wij U straks het benodigde kapitaal verkrijgen en een **EIGEN HUIS** te bouwen of te kopen.

Vraagt vrijblijvend
sfeerlichtingen:

N.V. Bouwkas „Rohyp”
Gebouw „Atlantia”
Radbouwerskade 6, Adam-IV.

DE DRIEMASTER

MAANDORGAAN
VAN DE JONGEREN ORGANISATIE VRIJHEID EN DEMOCRATIE

„Ten geleide” door
W. J.
de Blay
Pag. 2

Appél aan de jongeren van Nederland!

Realiseer je de plaats waar je staat en bouw aan je toekomst die je zelf in handen hebt.

Binnen een tijdsverloop dat onze elgen verwachtingen heeft overtroffen, is het ons gelukt „De Driemaster” in de vaart te brengen.

„Ons”, wil zeggen: de Jongeren Organisatie Vrijheid en Democratie (J.O.V.D.), een organisatie van jonge mensen, die niet met oogkleppen door het leven wensen te gaan, doch die zich terdage rekenschap willen geven van hetgeen er in de wereld gebeurt, niet alleen op economisch, maar eveneens op politiek terrein.

Neen, wij willen niet zwaarwichtig zijn en „groot” doen. Want wij zijn jong en daarom op grond van onze leeftijd optimistisch; ja soms zelfs misschen luchthartig. Maar dat neemt niet weg, dat wij met beide benen op de grond moeten blijven staan en aan onze toekomst moeten denken. Als wij spreken over onze toekomst, denken wij meestal onmiddellijk aan de functie, die wij weldra in het maatschappelijke leven zullen gaan innemen. Wij denken aan de strijd om het bestaan, die voor vele jongeren nog beginnen moet en voor anderen reeds begonnen is. Inderdaad, geen sympathieke uitdrukking: „de strijd om het bestaan”. Doch deze strijd is er en men kan haar niet ontvluchten. Daarom willen wij paraat zijn als wij in deze strijd worden betrokken. Daarom willen wij de jongeren opwekken zich te bezinnen op hun toekomstige taak en houding in de maatschappij.

Zeker, men zegt vaak: de jeugd heeft de toekomst. Dit is juist. Maar die toekomst zullen de jongeren zelf moeten veroveren. Wij zullen zelf die toekomst moeten vormen.

Welnu laten wij daartoe de handen ineenslaan en niet volharden in een onverantwoordelijke onverschilligheid, want nogmaals: Het gaat om onze toekomst!

Wat verwachten wij van de toekomst?

Wat verwachten wij eigenlijk van deze toekomst? Deze verwachtingen zullen ongetwijfeld veelal zeer persoonlijk zijn en soms sterk op het materiële en zakelijke zijn ingesteld.

Er zijn echter andere waarden in het leven, die boven die van het zakelijke en materiële uitgaan t.w.: Vrijheid, Rechtvaardigheid en Menselijkheid.

Immers, wat heeft men aan een „verzekerd” bestaan, indien men gedwongen zou worden in slavernij te leven? Wat is onze opleiding en studie waard — hoe deze dan ook gericht moge zijn — als wij jongeren gedwongen zouden worden ons als een kuddedier te gedragen?

Klinkt dit ook zwaarwichtig?

Het moge zo schijnen, maar een ieder, ongeacht zijn leeftijd, en ongeacht de mate van belangstelling waarmee hij het economische en politieke leven volgt, weet heel goed, dat de grote strijd in de wereld tussen Vrijheid en Democratie enerzijds en slavernij en dictatuur anderzijds, niet ongemerkt aan hem voorbij kan gaan.

Daarom moet tijdig een keuze worden gedaan, en wel: NU!

Wij verkiezen de vrijheid

Welaan, de J.O.V.D. verkiest de Vrijheid. Zij verkiest de Rechtvaardigheid en bovenal: de menselijkheid.

Hiervoor trekt zij ten strijde met alle krachten die in haar zijn. Daarom doet zij een beroep op de jongeren van Nederland om de ogen te openen.

Daarom raadt zij alle jongeren in Nederland aan: Kijk om je heen! De wereld staat nog steeds in brand, al laaten de vlammen niet zo hoog op als gedurende de oorlogstijd.

Kijk om je heen! Denk aan je toekomst, die niet alleen bepaald wordt door economische factoren en wetten, maar mede door politieke omstandigheden.

Dus toch politiek? Ons antwoord luidt kort maar krachtig: Ja, maar..... met een belangrijke beperking.

De J.O.V.D. wil de jongeren n.l. niet persen in een politiek keurslijf. Zij wil in de eerste plaats belangstelling voor de politieke vraagstukken wekken. Zij wil deze vraagstukken bestuderen, bespreken en doorgronden, opdat de jongeren later in staat zullen zijn, zelfstandig een oordeel hierover te vormen.

Zij wil dit echter doen tegen de achtergrond van de begrippen Vrijheid en Democratie en de erkenning van de „Menselijke Rechten”.

Welk nut hebben de lessen die wij over staatsinrichting en staathuishoudkunde leerden, als wij deze niet aan de praktijk van het leven kunnen toetsen?

Geen enkel immers?

De J.O.V.D. doet een ernstig beroep op allen, die zich van hun verantwoordelijkheid bewust zijn.

Nogmaals, dit klinkt alles ernstig en dit is het ook. Maar dit wil niet zeggen, dat de J.O.V.D. zich louter met zwaarwichtigte zaken zal bezighouden.

Ook de gezamenlijke ontspanning door middel van sport, spel, film, toneel, kunst enz., vormt een van haar belangrijkste doelstellingen. Aldus tracht zij het nuttige met het aangename te verenigen.

Ziehier, zij het zeer in het kort, wat de J.O.V.D.

wil en waartoe zij de jongeren van Nederland oproept.

Bezoek daarom onze avonden en toon dat het je ernst is om aan je eigen toekomst te werken en te bouwen.

Meld je daarom aan als lid en isoleer je niet in een houding van onverschilligheid.

Vertrouw op de toekomst, maar houdt haar in elgen vellige handen door mee te marcheren in de gesloten gelederen van de J.O.V.D.

G. St.

De Trossen los Ship Ahoy!

Het anker is los. De Driemaster vaart. Alle hens is aan dek en de wind blaast vol in de zeilen. Wij hebben ze gekozen en de stemming aan boord is opperbest.

Ieder kent zijn plaats en zijn plicht, want er is nog enorm veel werk te verzetten.

Zeker, de trossen zijn door ongeduldige handen losgesmeten, maar dit betekent nog niet dat er voor de bemanning een periode van rust of zelfgenoegzaamheid is aangebroken.

Integendeel.

Alle zeilen zullen moeten worden bijgezet om deze vaart tot een behouden vaart te maken. Hier- van is de gehele bemanning zich ten volle bewust.

Veel wat aan boord voor de eerste reis nog provisorisch werd opgezet, zal nog definitief moeten worden georganiseerd. Ervaring zal ook voor de bemanning van dit schip de beste leermeesteres zijn.

Niet altijd zullen weer en wind zo gunstig zijn als thans.

Ook ons schip zal wel eens tegen hoge golven moeten optornen, doch het vaartuig is volkomen zeevaardig en de bemanning weet wat haar te doen staat en zij is eensgezind om kapitein en stuurlied te verdedigen.

Vrijheid en Democratie vormen het kompas waarnaar haar koers zich zal richten. Deze koers is met overleg en nauwkeurig bepaald.

Het heeft betrekkelijk lang geduurd voordat De Driemaster het ruime sop koos, maar nu lijf dit eenmaal definitief heeft gedaan; zal hij in zijn vaart door niets en niemand zijn te stuiten.

Daarom hijzen wij met reden de vlaggen in top en brengen op deze plaats gaarne dank aan vele ouderen die voor de uitrusting van De Driemaster hebben gezorgd en die aldus de grote reis hebben mogelijk gemaakt.

Welaan, nu allen de handen uit de mouwen en onversaagd aan de arbeid. De toekomst, is niet aan de stuurlied die aan wal staan, maar aan ons en ons alleen, want wij varen!

Daarom Driemaster: Een behouden vaart! Opdat Jong Nederland uw koers met warme belangstelling moge volgen!

DE REDACTIE.

van scheepswerven en machine-fabrieken die verschijnen. Bij de werving van advertenties wordt meer nadruk op de titel dan op de doelgroep gelegd. Maar ook de media uit de kleine liberale familie dragen hun steentje bij. De NRC, het Algemeen Handelsblad en de AVRO adverteren regelmatig. In 1950 doet de Driemaster zelfs mee aan een ledenwerfactie voor de AVRO, waarbij de redactie verzoekt om bij aanmelding als omroepid de Driemaster als ledenwerver te noemen.

**UW WERF
TIMMER
DELFT**

TELEFOON 2119
ROTTERDAMSEWEG 404

J.O.V.D.-ers

geven door hun lidmaatschap blijk van maatschappelijke verantwoordelijkheid. De NRC is voor hen een bij uitstek geschikt dagblad voor het vergaren van betrouwbare gegevens betreffende alles wat onze samenleving beroert; een ultieme geschikt middel bij een onafhankelijke opinievorming. Vraagt de NRC vrijblijvend op proef als U nog geen abonneent bent.

NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT
POSTBUS 824, ROTTERDAM, TELEFOON: 111.000

Advertenties die in de jaren vijftig in De Driemaster verschijnen

De oprichtingsvergadering stelt uiteraard ook een bestuur samen, bestaande uit mensen die afkomstig zijn uit de al bestaande VVD-jongerenorganisaties. W.J. de Blaey uit de afdeling Den Haag wordt voorzitter van het 'Voorlopige Hoofdbestuur'. Het bestuur bestaat uit acht mannen en een vrouw en komt ruim een week na de oprichting, op 6 maart, voor het eerst bijeen. Tijdens die eerste vergadering wordt onder meer een commissie benoemd die de vaststelling van de statuten en reglementen moet gaan voorbereiden. Bij de oprichting zijn nog geen statuten vastgesteld; de JOVD is nog een vereniging zonder structuur. Een deel van de structuur is echter al tijdens de oprichtingsvergadering duidelijk geworden. De vereniging heeft afdelingen in het land en een hoofdbestuur waarin naast een benoemde voorzitter, secretaris en penningmeester vertegenwoordigers van het nog kleine aantal afdelingen zitting hebben. Uit zijn midden kiest het hoofdbestuur vervolgens een dagelijks bestuur, dat naast het in functie benoemde trio uit twee andere hoofdbestuursleden bestaat.

Eind augustus 1949 wordt de jonge JOVD al getroffen door het eerste interne conflict van betekenis. In De Driemaster luidt de mededeling dat voorzitter De Blaey om 'persoonlijke redenen' is teruggetreden en bovendien zijn lidmaatschap van de JOVD heeft opgezegd. De geoefende lezer van politieke communiqués ruikt dat hier meer aan de hand is. In het hoofdbestuur is het gekomen tot een intern conflict omdat De Blaey bezig was banden aan te knopen met de conservatieve beweging Rijkseenheid, die strijdt voor het behoud van Nederlands Indië (7). Over deze contacten was het hoofdbestuur bovendien niet of althans niet tijdig geïnformeerd. De vertrouwensbreuk laat geen andere mogelijkheid dan aftreden. Jacques Linssen wordt waarnemend voorzitter en hij wordt later door het congres ook officieel tot voorzitter benoemd. Tijdens dezelfde vergadering wordt bovendien besloten een prijsvraag uit te schrijven voor het ontwerp van een JOVD-embleem.

De belangrijkste taak van het voorlopige bestuur is echter de voorbereiding van de eerste algemene vergadering, die op 12 november 1949 in het statige Utrechtse hotel Pays-Bas plaatsvindt. Vijfendertig afgevaardigden uit veertien afdelingen wonen de vergadering bij. Naast de eerste echte bestuursverkiezingen is het verslag van de statutencommissie aan de orde. Op basis daarvan worden de 22 artikelen tellende statuten vastgesteld. Daarmee zijn overigens nog niet alle formaliteiten achter de rug. Het wachten is nog op de zogenaamde Koninklijke erkenning, die alle formele verenigingen officieel nodig hebben en die pas gegeven wordt na overlegging van de statuten. De erkenning komt bij Koninklijk Besluit van 22 november 1952. In praktijk is echter het moment van vaststellen van de statuten van aanmerkelijk groter belang. In de statuten wordt het officiële doel van de organisatie vastgelegd: 'De vereniging heeft ten doel jongeren nader in kennis te brengen met en te doordringen van de verantwoordelijkheden, welke het Staatsburgerschap hen oplegt, hen daarbij in het bijzonder voorlichtend omtrent de vrijzinnig-politieke beginselen, zonder een politieke vorming in ruimere zin te verwaarlozen.' (8)

De term liberaal blijft in de tekst achterwege, omdat men er alom van overtuigd is dat het begrip aan wervingskracht verloren heeft. Ook de Partij van de Vrijheid en de VVD kozen er immers voor de term niet in de naam op te nemen. De enige wijziging die (jaren) later in het statutaire doel zou worden doorgevoerd is de vervanging van de aanduiding vrijzinnig-politiek door het woord liberaal. Naast de formele doelstelling wordt in de statuten met name de interne organisatie-structuur vastgelegd, zoals die in praktijk al in grote lijnen functioneert. Met betrekking tot het lidmaatschap worden als leeftijdsgrenzen 16 en 30 jaar gehanteerd. Voor de bovengrens geldt een uitzondering voor bestuursleden, zij mogen tot hun 35e blijven. Het hoofdbestuur zal bestaan uit tenminste dertien mensen, een maximum wordt daarentegen niet gesteld. Afdelingen dienen tenminste vijf leden te hebben en per 25 leden krijgen afdelingen één stem in de algemene vergadering. Ook wordt de mogelijkheid tot het – door tenminste twee afdelingen – oprichten van districten gecreëerd. Over het gebied dat districten kunnen of moeten bestrijken wordt niets vastgelegd.

Al in 1949 worden de eerste districten opgericht, onder meer in de provincie Utrecht. In 1950 wordt de organisatie bovendien een drietal landelijke commissies rijk. De centraal kadercommissie, de kampcommissie en de propagandacommissie krijgen de taak

22 November 1952.

No. 40.

WLJ JULIANA, bij de gratie Gods.
Koningin der Nederlanden, Prinses van
Oranje-Nassau, enz., enz., enz.,

Beschikkende op de verzoekschriften ter bekening van erkenning van de daarin genoemde, voor minder dan dertig jaren aangegane verenigingen door goedkeuring van hare daarbij overgelegde statuten;

Gelet op de voorschriften der wet van 22 April 1855 (Staatsblad no. 32) in het algemeen en op art 6, tweede lid, dier wet in het bijzonder;

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie van 17 November 1952, 1e Afdeling B, no. 2075;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

de overgelegde statuten der navolgende verenigingen goed te keuren: en deze verenigingen mitsdien te erkennen, te weten:

1e. enz.;

7e. de vereniging: „Jongeren Organisatie Vrijheid en Democratie”.
gevestigd te 's-Gravenhage;

3e. enz.;

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, enz.

Soestdijk, 22 November 1952.

(get.) JULIANA.

De Minister van Justitie.

(get.) L. A. DONKER.

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
De Secretaris-Generaal van het Ministerie
van Justitie,

(get.) J. C. TENKINK.

Voor eensluidend uittreksel,

De Chef van de Secretarie,

(W. H. J. C. VAN GESSEL.)

15 Gr. 1154 H.D. 62, 1e Afdeling B

De tekst van het Koninklijk Besluit waarmee de JOVD als vereniging wordt erkend.

het hoofdbestuur terzijde te staan bij het organiseren van activiteiten. Op de bijeenkomsten van het centraal kader, toegankelijk voor alle leden, wordt door 'studie en discussie' ingegaan op actuele en meer fundamentele vraagstukken. Discussies worden ingeleid door sprekers van naam uit de wereld van politiek en wetenschap. De bijeenkomsten van het centraal kader zijn niet bedoeld voor politieke besluitvorming, die bevoegdheid blijft voorbehouden aan de algemene vergadering. De door de kampcommissie georganiseerde zomerkampen, die een hele week duren, hebben naast een politiek vormende functie uiteraard een sociale functie. JOVD-leden uit het hele land ontmoeten elkaar, ver weg van eigen stad of dorp. Het (zomer)kamp is een beproefd middel: niet alleen tal van identiteitsgebonden jeugdorganisaties en padvinderijen, maar ook bijvoorbeeld de socialistische AJC en de vooroorlogse voorlopers VDJO en BJJ gingen de JOVD voor. De kampen zijn voor velen de enige vorm van vakantie-ontspanning buitenshuis en verenigen het aangename met het nuttige. De eerste bijeenkomst van het centraal kader is op 8 april 1950 in Amersfoort, het eerste zomerkamp volgt van 22 tot 30 juli in Holten. Al vanaf 1950 worden zodoende drie landelijke bijeenkomsten georganiseerd die tenminste een weekend duren. In het voorjaar komt het centraal kader bijeen in een jeugdherberg of in het AJC-honk 'De Paasheuvel'. In de zomer is ergens op het platteland het in tenten ondergebrachte kamp en in het najaar komt in een hotel of een vergaderzaal de algemene vergadering bijeen, waar onder meer het bestuur gekozen wordt en de conclusies van politieke discussies in 'resoluties' worden vastgelegd. Na enkele jaren loopt de belangstelling voor de zomerkampen echter terug. Het toenemend aantal gezinnen dat op vakantie gaat speelt daarbij een rol. Na de kampen in Holten (1950), Nijverdal (1952 en 1953), Kotten (1954) en Markelo (1955) zal het kamp in 1956 in Grolloo het laatste zijn. Vanwege de te geringe belangstelling besluit het hoofdbestuur er mee te stoppen en alleen nog weekend-bijeenkomsten te organiseren, die bovendien allemaal in stenen gebouwen plaatsvinden.

Tijdens het zomerkamp van 1951 in Holten vindt een picknick plaats.

Ook worden door het hoofdbestuur de eerste contacten gelegd met andere politieke jongerenorganisaties. Binnen of naast alle grote partijen waren (al eerder dan de JOVD) jongerenorganisaties opgericht. Sinds september 1947 werd informeel overlegd tussen de jongerenorganisaties. Dit overlegorgaan kreeg in 1948 de naam Politieke Jongeren Contact Raad (PJCR) (9). Vanaf september 1949 is ook de JOVD bij het initiatief betrokken en in november vindt de 'officiële openingszitting' plaats. In de geest van wederopbouw en de vernieuwing van de verzuilde democratie wordt samenwerking gezocht. Voor de oorlog bestond dergelijk overleg niet, de contacten tussen de zuilen beperkten zich in die tijd tot de (nog) hogere echalons. De enige politieke jongerenbeweging van betekenis die geen deel uitmaakt van de PJCR is, zoals niet zal verbazen, dan nog het Algemeen Nederlands Jeugd Verbond (ANJV), verbonden aan de CPN. De activiteiten van de raad beperken zich tot de organisatie van enkele discussiebijeenkomsten of studieconferenties per jaar. Echt voorspoedig verloopt de samenwerking niet altijd. Al in het najaar van 1950 verschijnen berichten in de Driemaster over het slecht functioneren van de PJCR. Ook in een groot aantal steden ontstaan samenwerkingsverbanden van politieke jongeren. Het Politiek Jongeren Contact Amsterdam (PJCA) organiseert aan het eind van de jaren vijftig vijf bijeenkomsten per jaar en belegt dan bovendien bijeenkomsten van de zogenaamde 'jeugdgemeenteraad'.

Contacten met buitenlandse zusterorganisaties hebben al snel de aandacht van het hoofdbestuur. Op 6 januari 1950 wordt de JOVD zo het 14e lid van de op 26 augustus 1947 opgerichte World Federation of Liberal and Radical Youth (WFLRY), het kleine zusje van de eveneens in 1947 opgerichte Liberale Internationale. Voor de oorlog was er overigens ook al sprake van internationale samenwerking tussen jonge liberalen. De BJJ leverde daaraan ook zijn bijdrage en trad in 1931 op als gastheer van de '6th International Young Liberals Conference' (10). Al vrij snel wordt ook een JOVD-er in het bestuur van de jonge federatie opgenomen. Het is Ger van Schagen die enige tijd de functie van algemeen secretaris van WFLRY bekleedt. In 1952 zal de JOVD zich bovendien aansluiten bij de Jeunesse Européene Liberales (JEL), de in dat jaar opgerichte Europese koepelorganisatie.

In de eerste jaren slaat de JOVD echter ook binnenslands de vleugels uit en worden nieuwe afdelingen opgericht. De spreiding over het land laat overigens nog lange tijd te wensen over. Vooral in het westen van het land en in het noorden zijn veel leden te vinden. Het wellicht meest opmerkelijke bolwerk bevindt zich in Meppel, waar jarenlang één van de grootste afdelingen zetelt. De afdelingen in de drie noordelijke provincies vormen vanaf november 1950 samen het district Noord, dat door zijn omvang eigenlijk altijd een belangrijke rol zal blijven spelen. Het ledental van de JOVD ontwikkelt zich zo van enkele tientallen ten tijde van de oprichting naar ongeveer 350 in 1951 tot 2048 in 1959, een aantal dat pas in de jaren tachtig overtroffen zou worden. Met de groei van het ledental groeit uiteraard ook de organisatiestructuur. Voor meer leden kunnen immers door meer mensen meer activiteiten georganiseerd worden. Met name de landelijke activiteiten worden erg goed bezocht. Een goede organisatie-structuur is bovendien van belang om ondanks een snelle personele doorstroom de continuïteit te kunnen waarbor-

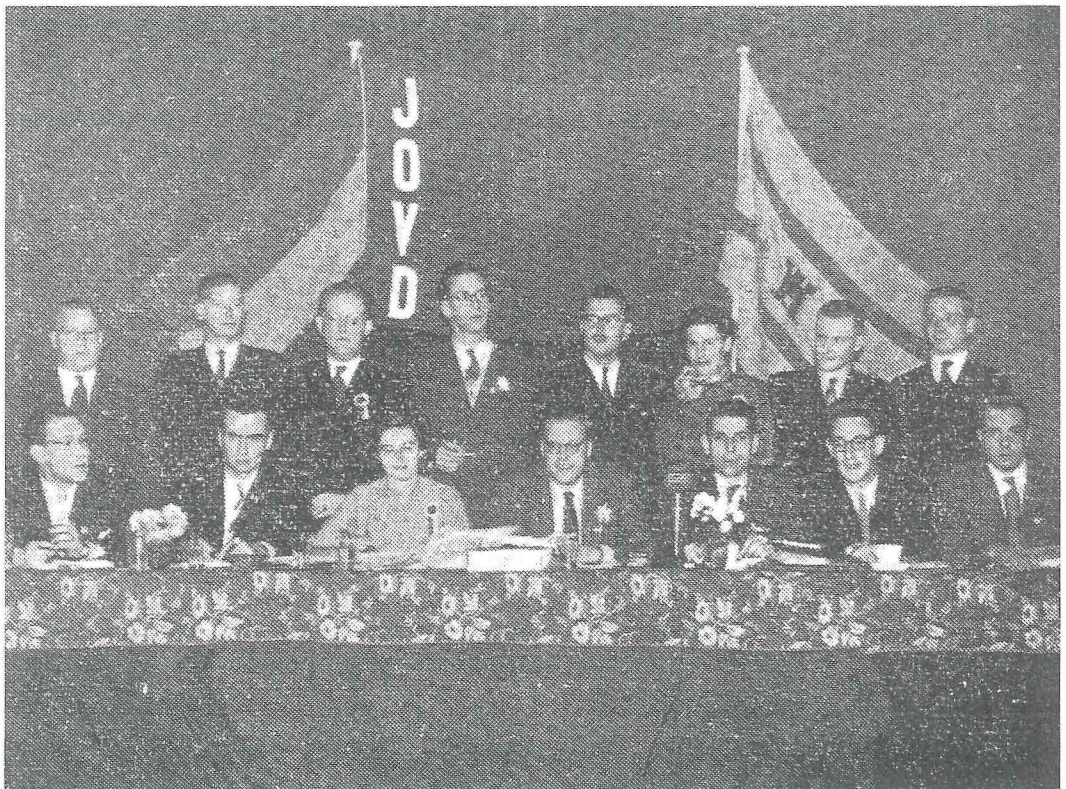
gen. Zelfs op het hoogste niveau wisselen de functionarissen elkaar soms snel af. De tweede voorzitter Jacques Linssen treedt al op 8 april 1951 af en Frits van Gelder wordt waarnemend voorzitter, die dat echter niet lang zal zijn. Als op het congres in november 1951 de vacature officieel vervuld moet worden is hij geen kandidaat en wordt Edgar Nordlohne de vierde voorzitter van de nog geen drie jaar oude organisatie. Dit congres in Zwolle wordt bezocht door niet minder dan 170 leden, ongeveer de helft. De al sedert de oprichting gekoesterde Korthals wordt tijdens dit congres tot (het eerste) erelid benoemd.

Nu de organisatie een stevige basis lijkt te hebben, kan de aandacht steeds meer verlegd worden naar politieke discussie. Het hoofdbestuur speelt daarin een centrale en voorname rol. Discussies op het congres worden ingeleid door een 'prae-advies', geschreven door een hoofdbestuurslid. In de adviezen wordt uitvoerig op een onderwerp ingegaan. Op het congres is het stuk uitgangspunt van discussie en is het streven om in de vorm van een korte resolutie een standpunt te bepalen. Later wordt de bespreking van de congres-onderwerpen verdeeld in een voorbehandeling in september (en weer later in juni) en een eindbehandeling op het congres in november. Naast het congres is met name De Driemaster het platform voor politiek debat. Soms verschijnen reacties op de uitgebrachte 'prae-adviezen', maar meestal betreffende de bijdragen in De Driemaster andere onderwerpen. Geheel overeenkomstig het bij de oprichting geformuleerde uitgangspunt dat de JOVD een studiegroep is en geen politieke organisatie, wordt weinig aandacht besteed aan korte termijn-politiek. In de eerste jaren neemt het congres onder meer standpunten in over Europese integratie (1951), het radiobestel (1954), het bevolkingsvraagstuk (1952), werkgelegenheid (1953) en de woningbouw (1954). Driemaster-lezers worden bovendien getraceerd op verhandelingen over de vrijzinnig-democratie, het kiesrecht en het rassenvraagstuk. Niet in alle gevallen is het voor jongeren-organisaties stereotype vooruitstrevende geluid te horen. Zo bepleit hoofdredacteur Stempher in augustus 1951 in De Driemaster de invoering van een examen voor aspirant-kiezers, want 'de vorm waarin op het ogenblik het algemeen kiesrecht zich aan ons voordoet, maakt de democratie in practijk vaak tot een aanfluiting.' (11). In dezelfde periode legt iemand in de Driemaster uit dat rassen weliswaar gelijkwaardig, maar niet gelijk zijn en dat hij daarom zou 'revolteren' als zijn zusje met een neger zou trouwen. Een aantal geschrokken leden dient de schrijver van repliek.

Progressievere geluiden komen veelal uit het hoofdbestuur: een politieke rolverdeling die ook later vaak te zien zal zijn. Met name Edgar Nordlohne en Hein Roethof spelen van 1951 tot 1956 een prominente rol in het politieke debat. Het tweetal begint onder meer met het publiceren van politieke beschouwingen in de JOVD-brochurereeks, een serie van boekjes van zakformaat die voor 20 cent per stuk van de hand gaan. In 1952 volgt Roethof Nordlohne op als voorzitter, waarna de laatste in 1953 onder zijn opvolger terugkeert als vice-voorzitter. Voor de oorlog was Roethof lid van de VDJO, na de oorlog vond hij onderdak in de VVD en niet, zoals een aantal andere vrijzinnig-democraten in de PvdA. Als hij door Edgar Nordlohne benaderd wordt voor het voorzitterschap, weigert hij aanvankelijk, omdat hij op het punt staat de VVD te verlaten (12). Ook zijn leeftijd speelt een rol, bij zijn

aantreden als voorzitter is hij al 31 en bovendien draagt hij, net als Nordlohne, de doctorstitel. Voor het leeftijdsprobleem bieden de statuten een uitweg en uiteindelijk laat Roethof zich overtuigen. Roethofs eerste belangrijke stuk is een advies over het bevolkingsvraagstuk. De naoorlogse bevolkingsgroei brengt hem tot een pleidooi voor betere voorlichting over geboortebeperving, zonder dat van overheidswege te propageren, voor sterke nadruk op groei in industrie en dienstensector en voor snelle Europese integratie, zodat betere spreiding van de bevolking over Europa kan plaatsvinden. Ondanks dat Roethof het congres in november 1952 in Dordrecht wegens verblijf in de Goudkust niet zelf bijwoont, wordt zijn advies op hoofdlijnen gevolgd en wordt hij bij verstek tot voorzitter benoemd. Tijdens het congres ontstaat discussie over de vraag of de JOVD zich niet te veel met praktische politiek bezighoudt. De afdeling Hengelo dient een motie in waarin het hoofdbestuur wordt verzocht het op dit punt rustiger aan te doen. De indieners vrezen dat de JOVD een te eenzijdige organisatie wordt die 'te veel de liberale gedachten aanhangt en (...) te zeer met de VVD verbonden is' (13). Hengelo wil dat de JOVD een politiek onafhankelijke studiegroep blijft. Nadat het hoofdbestuur heeft voorgesteld een zeven leden tellende commissie in te stellen die zich voor het volgende congres over dit vraagstuk zal buigen, wordt de motie ingetrokken. De richting waarin de

Eén van de hoofdbesturen onder leiding van Hein Roethof poseert voor de JOVD-vlag

JOVD zich ontwikkelt is echter duidelijk. De verklaring daarvoor ligt voor de hand en wordt door Stempher in de Driemaster verwoord: 'Moge het dan waar zijn, dat het niet op de weg van ons JOVD-ers ligt praktische politiek te bedrijven, onze belangstelling is dermate groot dat wij graag [daarvoor] onze ogen en oren open zetten.' (14)

Ook in een ander opzicht krijgt de JOVD een politiek gezicht. Bijna drie jaar na het uitschrijven van de prijsvraag maakt het hoofdbestuur in september 1952 in de Driemaster het embleem bekend. Niet duidelijk wordt wie verantwoordelijk is voor het ontwerp en of de prijsvraag nu uiteindelijk een winnaar heeft opgeleverd. De toelichtende tekst is ondertekend door de landelijk voorzitter. Het embleem is de letter V, waarin een leeuw staat die op een stok de vrijheidshoed draagt. De V staat in eerste instantie voor 'vrijheid', maar is ook de beginletter van 'verdraagzaamheid' en 'verantwoordelijkheid', twee andere beginselen. De leeuw is uiteraard de Nederlandse Leeuw, de verdediger van 'onze vrijheid'. In plaats van een zwaard houdt hij echter een stok in zijn klauwen, waarop een hoed balanceert. Een vergelijkbare afbeelding was te vinden op papieren noodmunten, die tijdens het beleg van Leiden in 1574 werden uitgegeven. De hoed als symbool van de vrijheid keerde terug tijdens de Renaissance en is van Griekse oorsprong. De hoed was in het oude Griekenland het teken van een vrij man, want slaven liepen blootshoofds. Ook tijdens de Franse Revolutie was een hoofddekseel het symbool van de vrijheid. Dat was een 'phrygische muts', van oorsprong gedragen door vissers en zeelui. In het JOVD-embleem zien we echter een oud-Hollandse, breedgerande hoed. In later jaren zal het embleem kleine aanpassingen ondergaan; met name de leeuw krijgt dan meer afgeronde vormen. In de loop van de jaren zeventig zal het embleem bovendien opgetuigd worden tot een volwaardig 'logo', waarin sindsdien tevens in hoekige letters de afkorting JOVD is opgenomen.

1952 Is ook het jaar dat de Trekpaardenconferentie wordt geboren. De wat merkwaardige naam, vaak afgekort als TPC, verwijst naar de deelnemers: kaderleden die geacht worden een voorttrekkersrol te vervullen binnen de organisatie. De TPC komt tenminste eenmaal per jaar bijeen en bespreekt met name organisatorische zaken. De politiek-inhoudelijke discussie is voorbehouden aan het al eerder ontstane centraal kader. Zo is geleidelijk een structuur ontstaan waarbinnen het hoofdbestuur ook tussen de jaarlijkse congressen door met de afdelingen en kaderleden van gedachten kan wisselen over politiek en organisatorisch beleid.

De succesvolle afdeling Meppel organiseert in november 1953 het landelijk congres in die plaats. Het programma volgt een inmiddels gebruikelijk geworden patroon. Op zaterdagmiddag wordt na een eerste korte discussie-bijeenkomst officieel van start gegaan met om kwart over vier een ontvangst ten stadhuize door burgemeester Kleijn, om vijf uur gevolgd door een openingsrede van voorzitter Roethof, in congreslocatie zaal Slot. Pas daarna begint de vergadering, die voor half acht eindigt omdat er dan gegeten wordt. 's Avonds wordt er niet vergaderd en begint om half tien het cabaret, rond half elf volgt dan het bal. Zondagochtend is het vroeg opstaan, omdat al om half tien een bezoek aan uitgerekend Staphorst gebracht wordt. Kort na half

Het embleem van de JOVD

elf verzorgt ds. Van Wezep de morgenwijding, waarna om half twaalf de vergadering hervat wordt. Aan het begin van de middag spreekt na de lunch erelid Korthals. Aan het eind van de middag wordt de vergadering afgerond, zodat iedereen na vijf uur huiswaarts kan keren. In totaal is zodoende voor de algemene vergadering zes uur uitgetrokken. Binnen dat tijdsbestek worden 13 agendapunten afgewikkeld. De op het vorige congres door de afdeling Hengelo gestarte discussie eindigt met de conclusie dat er niets hoeft te veranderen. Een prae-advies over werkgelegenheid wordt alleen besproken, een resolutie wordt niet vastgesteld. Wel wordt een nieuw hoofdbestuur gekozen. De leden van het dagelijks bestuur worden bij acclamatie benoemd, voor de overige tien plaatsen vindt een stemming plaats.

Op 30 mei 1954 verschijnt het Bisschoppelijk Mandement 'De katholiek in het openbare leven van onze tijd', waarin de Nederlandse bisschoppen zich op het standpunt stellen dat een goed katholiek geen lid kan zijn van socialistische organisaties, zoals de PvdA, de VARA of de NVV. Het mandement doet niet alleen in katholieke en sociaal-democratische kring stof opwaaien. Ook JOVD-voorzitter Roethof keert zich in een reactie tegen de bisschoppen. De reactie is te lezen in de Driemaster, maar plaatsing in Vrijheid en Democratie wordt geweigerd, volgens Roethof omdat er bij de VVD voldoening heerst over de afstrafing van de socialisten (15). In de brochurenreeks van de JOVD verschijnt een door Edgar Nordlohne geschreven commentaar op het mandement met een eenduidige conclusie. 'Hebben de bisschoppen het recht geestelijke sancties aan een politieke keuze te verbinden? Naar onze opvatting: neen! De liberaal kan krachtens beginsel niet erkennen, dat godsdienstige of ethische verschillen de politieke scheidslijnen in ons land voor nu en voor de toekomst zouden moeten bepalen.' (16)

Al spoedig is er meer politiek tumult. Op 16 juni stuurt het hoofdbestuur een open brief aan het bestuur van de VVD met een oproep om een gesprek aan te gaan over de partijorganisatie, de kandidaatstellersprocedure en de huidige maatschappelijke situatie. Daarmee stelt het hoofdbestuur zich op achter zijn voorzitter Roethof, die over deze kwesties op persoonlijke titel een aantal artikelen in Vrijheid & Democratie had geschreven. Het is de eerste keer dat de JOVD zich openlijk met interne VVD-

katholicisme,
vrijheid en
verdraagzaamheid

*

uitgave van de
jongeren organisatie vrijheid en democratie

1954

prijs: 20 ct.

De omslag van de brochure die Edgar Nordlohne in 1954 over het Mandement schrijft

aangelegenheden bemoeit. Het VVD-bestuur neemt de uitnodiging niet direct aan. Wel vindt een gesprek plaats tussen Oud en Van Dijk van de VVD enerzijds en Roethof anderzijds. De basis voor verdere gesprekken wordt gelegd.

Max Tailleur zorgt voor verstrooiing. (lustrumcongres, Amsterdam, 13 en 14 november 1954)

In het Amsterdamse Carlton Hotel wordt op 13 en 14 november 1954 op grootse wijze het eerste lustrum gevierd. Serieus is de bijeenkomst bij de vaststelling van resoluties over het radiobestel en de woningbouwpolitiek. Minder serieus is het optreden van grappenmaker Max Tailleur en de introductie van een echte verengingsprijs. De afdeling die in het voorbije jaar de meeste nieuwe leden heeft aangebracht krijgt een beker. Tenslotte worden enkele kleine personele wijzigingen in het hoofdbestuur bekrachtigd; onder meer Ferry Hoogendijk treedt tot het gezelschap toe. Nog vele jaren zal hij een rol in de organisatie spelen.